

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettikatsaus 2017

Tammikuu 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu – 3a/2017

Talouspolitiikka

Sisällysluettelo

Talouden näkymät	3
Hallituksen talouspoliittinen linja	4
Kilpailukyky sopimus	7
Vuoden 2017 budjetin menot, tulot ja alijäämä	9
Kuntatalous	14
Valtiontalouden EU-tulot ja -menot	16
Poimintoja talousarviosta	18
Lisätietoja	27
Lukuohjeet ja tulostus	28

Talouden näkymät

Maailmantalouden näkymät ovat aiempaa vaisummat, eikä Suomeen synny vahvaa vientikysyntää. Teollisuusmaissa elpyminen on edelleen vaatimatonta, koska investoinnit jäävät vähäisiksi, palkat nousevat hitaasti ja kulutuskysyntä pysyy siksi heikkona. Kasvu on hidastunut selvästi useissa kehittyvissä talouksissa.

Suomen talouskasvu on vaisua vuosina 2017–2018. Vuonna 2017 kasvun hidastumisen taustalla on kotimaisen kysynnän kasvun hidastuminen ja viennin kasvun jääminen edelleen vaimeaksi. Suomen BKT:n kasvuvauhdin ennustetaan olevan 1,6 prosenttia v. 2016 ja hidastuvan 0,9 prosenttiin v. 2017. Työllisten määrä lisääntyy 0,4 % ja työttömyysasteen arvioidaan laskevan 8,5 prosenttiin v. 2017. Paraneva työllisyystilanne tukee omalta osaltaan yksityistä kulutusta ja talouskasvua. Kuluttajahintojen nousu kiihtyy 1,3 prosenttiin, mutta jää edelleen tavanomaista hitaammaksi.

Kansantalouden kehitys						
ennuste, joulukuuta 2016						
	2013	2014*	2015*	2016**	2017**	2018**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	203	205	209	214	219	224
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	-0,8	-0,7	0,2	1,6	0,9	1,0
Työttömyysaste, %	8,2	8,7	9,4	8,9	8,5	8,1
Työllisyysaste, %	68,5	68,3	68,1	68,7	69,1	69,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,5	1,0	-0,2	0,3	1,3	1,3
Pitkät korot (valtion obligaatit, 10 v), %	1,9	1,3	0,7	0,4	0,5	0,9

* ennakkotieto
** ennuste

Julkinen talous

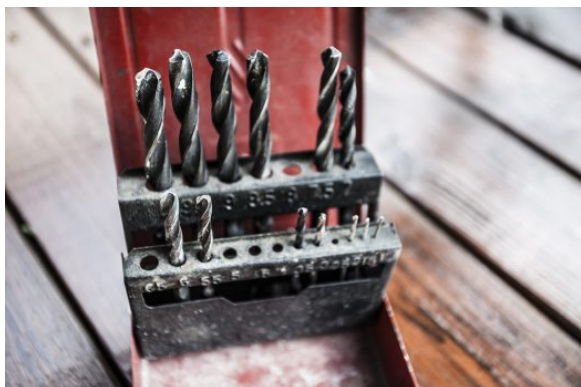
Suomen julkinen talous koostuu valtiosta, paikallishallinnosta, työeläkerahastoista ja muista sosiaaliturvarahastoista. Julkinen talous painui viime vuosikymmenen lopulla syvästi alijäämäiseksi, ja tulojen ja menojen välinen epätasapaino on sen jälkeen pysynyt mittavana. Heikko suhdannetilanne, teollisuuden rakennemuutos sekä pitkittynyt rakenteelliseksi muuttunut työttömyys ovat heikentäneet verotuloja ja lisänneet etuusmenoja. Lisäksi eläkemenot ovat kasvaneet nopeasti väestön ikärakenteen muutoksen seurauksena.

Julkisen talouden sektoreista valtio ja paikallishallinto ovat selvästi alijäämäisiä kun taas työeläkesektori on ylijäämäinen ja muut sosiaaliturvarahastot ovat lievästi alijäämäisiä. Julkinen velka suhteessa kokonaistuotantoon jatkaa kasvuaan vuosina 2017–2018. Ennustettu talouskasvu ei yksistään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa.

Julkinen talous						
Keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, suhteutettuna BKT:seen, prosenttia						
	2013	2014*	2015*	2016**	2017**	2018**
Verot ja sosiaaliturvamaksut, % BKT:sta	43,7	43,9	44,1	44,4	43,2	42,8
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	57,5	58,1	57,7	57,2	56,3	55,6
Nettoluotonanto, % BKT:sta	-2,6	-3,2	-2,8	-2,2	-2,5	-2,0
- Valtionhallinto	-3,7	-3,7	-3,0	-2,6	-2,6	-2,1
- Paikallishallinto	-0,7	-0,8	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5
- Työeläkelaitokset	1,8	1,7	1,3	1,0	0,8	0,6
- Muut sosiaaliturvarahastot	0,0	-0,3	-0,4	-0,1	-0,1	0,1
Julkisyhteisöjen velka, % BKT:sta	56,5	60,2	63,6	63,7	65,3	66,1
Valtionvelka, % BKT:sta	44,1	46,3	47,7	47,7	49,2	50,2

* ennakkotieto
** ennuste

Hallituksen talouspoliittinen linja

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen tavoitteena on nostaa Suomen talous kestäväen kasvun ja kohenevan työllisyyden uralle sekä turvata julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan rahoitus. Velkaantuminen suhteessa bruttokansantuotteeseen taitetaan vaalikauden loppuun mennessä ja velaksi eläminen lopetetaan v. 2021. Hallitus sitoutuu tekemään hallituskauden aikana päätöksiä säästöistä ja rakenteellisista uudistuksista, joita tarvitaan julkisen talouden 10 mrd. euron kestävyysvajeen kattamiseen. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana. Julkisen talouden tasapainottaminen hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty välittömästi.

Velkatavoitteen lisäksi hallitus on asettanut julkisen talouden rahoitusasemalle tavoitteet, jotka koskevat yhtäältä valtion, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa hallituskaudella ja toisaalta julkisyhteisöjen yhteenlaskettua rakenteellista rahoitusasemaa keskipitkällä aikavälillä. Näitä ovat:

- valtiontalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen
- kuntatalouden alijäämä korkeintaan $\frac{1}{2}$ % suhteessa BKT:seen

- työeläkerahastojen ylijäämä noin 1 % suhteessa BKT:seen
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema noin 0 % suhteessa BKT:seen.

Jos tavoitteet saavutetaan, julkisyhteisöjen rahoitusaseman pitäisi lähes tasapainottua hallituskaudella. Hallituksen julkiselle taloudelle vuoteen 2019 asettamien alasektorikohtaisten rahoitusasematavoitteiden osalta valtiontalouden ei ole viimeaikaisten ennusteiden valossa sellaisella uralla, että se saavuttaisi sille asetetun tavoitteen v. 2019. Sosiaaliturvarahastojen ja paikallishallinnon rahoitusasematavoitteiden toteutumisen näyttää todennäköisemmältä.

Julkisen talouden kestäväen rahoituksen tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan välittömiä säästöjä, julkisen hallinnon ja palvelutuotannon tehostamista sekä toimia talouden kasvun edellytysten vahvistamiseksi. Näiden finanssipoliittisten tavoitteiden lisäksi hallitus on asettanut tavoitteeksi työllisyysasteen nousun 72 prosenttiin ja työllisten määrän nousun 110 000 hengellä hallituskauden aikana. Työllisyyden lisäämiseen ja työttömyyden vähentämiseen tähtäävät toimet edistävät kasvua ja vahvistavat julkista taloutta.

Hallituksen ohjelmaan sisältyy budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava menosääntö, joka asettaa enimmäismäärän pääosalle (noin 80 %) talousarviomenoista ja kattaa koko vaalikauden. Menosääntö ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehityksen ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttu-

vat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Finanssipoliittiset säännöt

Suomen julkisen talouden tavoitteenasettelua määrittävät sekä kansalliset säännöt että EU-säännökset, erityisesti vakaus- ja kasvusopimus, joka velvoittaa jäsenvaltiot ylläpitämään julkisen talouden tasapainoa ja välttämään liiallisia alijäämiä ja velkaantumista.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden hoidolle kolme finanssipoliittista sääntöä:

- Julkisen talouden alijäämä saa olla enintään 3 % suhteessa BKT:seen.
- Julkinen velka saa olla enintään 60 % suhteessa BKT:seen.
- Lisäksi julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite.

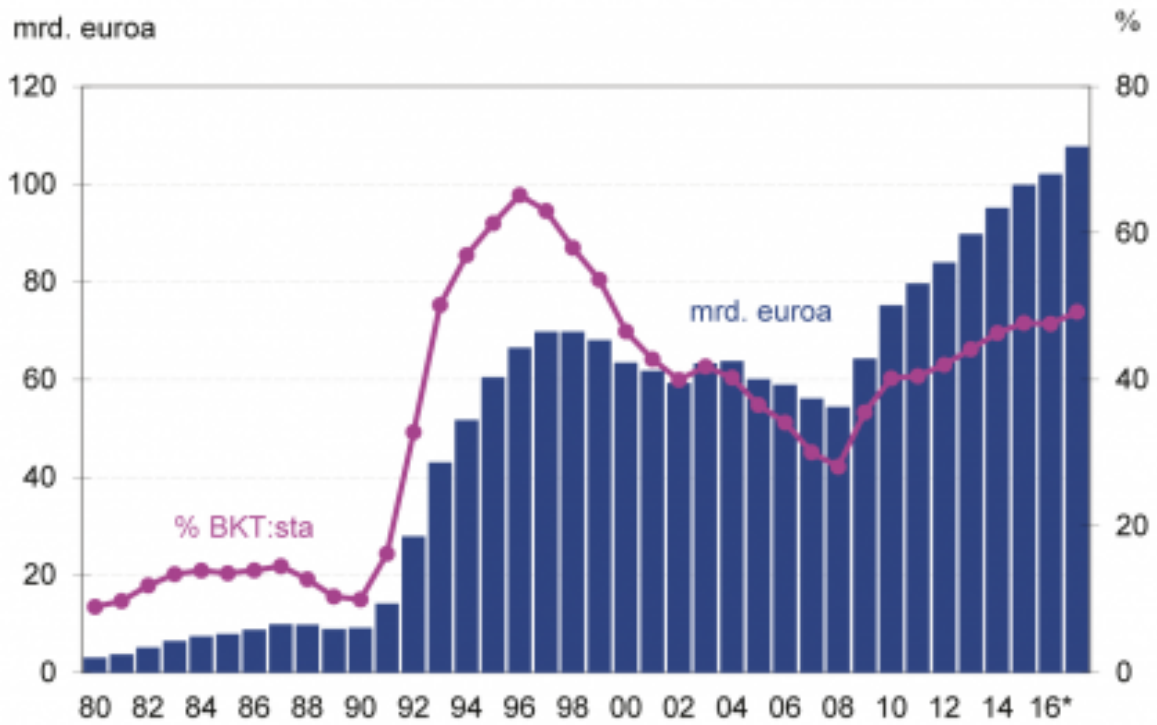
Keväällä 2016 vahvistettu keskipitkän aika-

välin tavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle on -0,5 % suhteessa BKT:seen. Suomelta edellytetään 0,5 % rakenteellista sopeutusta kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta v. 2016. Vuodesta 2017 eteenpäin sopeutusvaatimus kohoaa 0,6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen ja pysyy siellä kunnes keskipitkän aikavälin tavoite on saavutettu. Suomi täytti vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan vaatimukset v. 2015.

Joulukuun ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on 2,2 % BKT:sta v. 2016 ja 2,5 % BKT:sta v. 2017. Näin ollen Suomi täyttää alijäämää koskevan kriteerin. Aiemmin komissio on todennut Suomen täyttävän myös velkakriteerin, vaikka julkisen talouden velka ylitti 60 prosentin rajan v. 2015. Ennusteen mukaan velka-aste nousee 63,7 prosenttiin v. 2016 ja 65,3 prosenttiin v. 2017.

Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan erityisesti vuoden 2017 osalta on riski, että Suomi ei noudata vakaus- ja kasvusopimusta. Asiaa arvioidaan keväällä 2017 Suomen vakausohjelman käsittelyn yhteydessä.

Valtionvelka

Kilpailukyky sopimus

Työmarkkinaosapuolet allekirjoittivat kilpailukyky sopimuksen kesäkuussa 2016. Sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten hintakilpailukykyä globaaleilla markkinoilla, lisätä vientiä ja työllisyyttä sekä nopeuttaa talouskasvua. Tavoitteisiin pääsemiseksi tuotannon yksikkökustannuksia alennetaan noin neljällä prosentilla. Sopimus vie osaltaan kohti hallituksen tavoitetta 110 000 uudesta työpaikasta kuluvan vaalikauden aikana.

Kilpailukyky sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten hintakilpailukykyä, lisätä vientiä ja työllisyyttä sekä nopeuttaa talouskasvua.

Sopimuksen kattavuus nousi yli 90 prosenttiin palkansaajista. Hallitus, työnantajat ja työntekijät sitoutuvat kilpailukyky sopimuksessa toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa:

- Vuosityöaika pitenee 24 tunnilla.
- Julkisen sektorin lomarahat pienenevät 30 prosentilla vuosina 2017–2019.

- Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut alenevat ja siirtyvät osittain palkansaajien maksettavaksi.
- Voimassa olevia työ- ja virkaehtosopimuksia jatketaan vuodella ilman palkankorotuksia.
- Aikuiskoulutustuen perusosa alenee 15 prosentilla ja tuen enimmäispituutta lyhennetään 19 kuukaudesta 15 kuukauteen.
- Hallitus tukee sopimusta veronkevennyksin.

Seuraavassa tekstiosuudessa tarkastellaan kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia ainoastaan valtion budjettiin. Valtiovarainministeriön syksyn 2016 taloudellisen katsauksen sivuilla 23–24 on tarkasteltu kilpailukyky sopimuksen vaikutuksia koko julkisen talouden tasolla lähivuosina huomioiden mm. vaikutukset kuntatalouteen ja sosiaaliturvarahastoihin.

Kilpailukyky sopimuksen vaikutukset valtion budjettiin vuonna 2017

Kilpailukyky sopimus kasvattaa valtion budjettialijäämää yli 900 milj. eurolla v. 2017. Muutos aiheutuu määräraharapteen noin 490 milj. euron nettomääräisestä kasvusta sekä verotulojen alle 420 milj. euron nettomääräisestä laskusta.

Valtion budjettitasapainoa vahvistavat toimenpiteet

Kilpailukyky sopimuksen seurauksena valtion toimintamenot, valtionosuudet ja koulutuksen valtionrahoitus alenevat yhteensä runsaalla 520 milj. eurolla. Menoja alentavat sosiaalivakuutuksen maksumuutokset, lomarahaleikkaukset ja työajan pidennys.

- Valtion toimintamenot alenevat vajaalla 130 milj. eurolla työvoimakustannusten pienentyessä.
- Kuntien valtionosuuksia alennetaan runsaalla 370 milj. eurolla kuntien työvoimakustannusten pienentyessä.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valtionrahoitusta vähennetään runsaalla 20 milj. eurolla alentuneiden henkilöstömenojen seurauksena.

Valtion budjettitasapainoa heikentävät toimenpiteet

Valtion budjettitasapainoa heikentävät verotulojen alentuminen, valtion rahoituksen kasvu Kelan sairausvakuutusmenoihin ja kunnil-

le maksettavan verokevennyksen kompensointi kasvu.

- Valtion verotulojen kertymää pienentävät työ- ja eläketulojen veronkevennykset sekä palkkasumman ja sosiaalivakuutusmaksujen muutosten vaikutukset ansiotulovero kertymiin. Toisaalta yhteisöveron tuoton odotetaan kasvavan. Nettomääräisesti verotuloja odotetaan kertyvän vajaa 420 milj. euroa vähemmän.
- Valtion määrärahatarpeen kasvu on säästöjä suurempi. Suurin määrärahatarpeen kasvuun vaikuttava tekijä on sairausvakuutuksen maksumuutokset, jotka kasvattavat valtion rahoitusta Kelan menoihin. Myös pienituloisten veronkevennys sekä aikuiskoulutustuen ja työttömyysvakuutusmaksujen muutokset vaikuttavat valtion rahoitusosuuteen Kelan menoista. Valtion rahoitusosuus kasvaa vajaalla 730 milj. eurolla.
- Valtio kompensoi ansiotulojen veronkevennyksestä kunnille aiheutuvat verotuttomenetykset. Tämä lisää kuntien valtionosuuksia runsaalla 280 milj. eurolla.

Vuoden 2017 budjetin menot, tulot ja alijäämä

Valtion talousarvioon sisältyvät valtion budjettitalouden tulot ja menot. Valtion budjettitalous on valtionaloutta suppeampi käsite, sillä valtionalouteen kuuluu valtion budjettitalouden lisäksi mm. budjettitalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen talous.

Tutkibudjettia.fi -palvelun avulla nähdään valtion meno- ja tuloarviot visualisoituina.

Menot

Talousarvion määrärahoiksi ehdotetaan 55,5 mrd. euroa, mikä on 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakennemuutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat kasvavat reaalisesti noin 0,7 % vuoden 2016 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Valtion menotasoa nostavat mm. kärkihankkeisiin käytettävien määrärahojen nettomääräinen kasvu ja kilpailukyypaketista aiheu-

tuvat muutokset. Menoja lisäävät myös eräät automaattitekijät kuten valtion ikäsidonnaisten eläkemenojen kasvu. Hallitusohjelman liitteen 6 mukaiset sopeustoimet toisaalta alentavat valtion menoja noin 1,1 mrd. eurolla v. 2017. Maahanmuuttoon käytettävät menot alenevat noin 220 milj. eurolla v. 2016 budjetoituun verrattuna.

Talousarvion määrärahat ovat 55,5 mrd. euroa ja tulot ennen velanottoa 49,9 mrd. euroa. Valtionvelka nousee 107,7 mrd. euroon.

Verotulot

Vuoden 2017 valtion budjettitalouden tulojen (pl. nettolainanotto) arvioidaan olevan noin 49,9 mrd. euroa, josta verotulot muodostavat noin 83 % eli 41,7 mrd. euroa. Verotulojen arvioidaan olevan v. 2017 lähes samalla tasolla kuin v. 2016. Hidas talouskasvu rajoittaa veropohjien kasvua edelleen v. 2017 samalla kun veroperustemuutokset vähentävät verotulojen kertymää. Vuonna 2017 toteutetaan useita hallitusohjelman mukaisia verotusta keventäviä muutoksia. Lisäksi verotusta kevennetään kilpailukykysovimuksen tukemiseksi.

Alijäämä ja velka

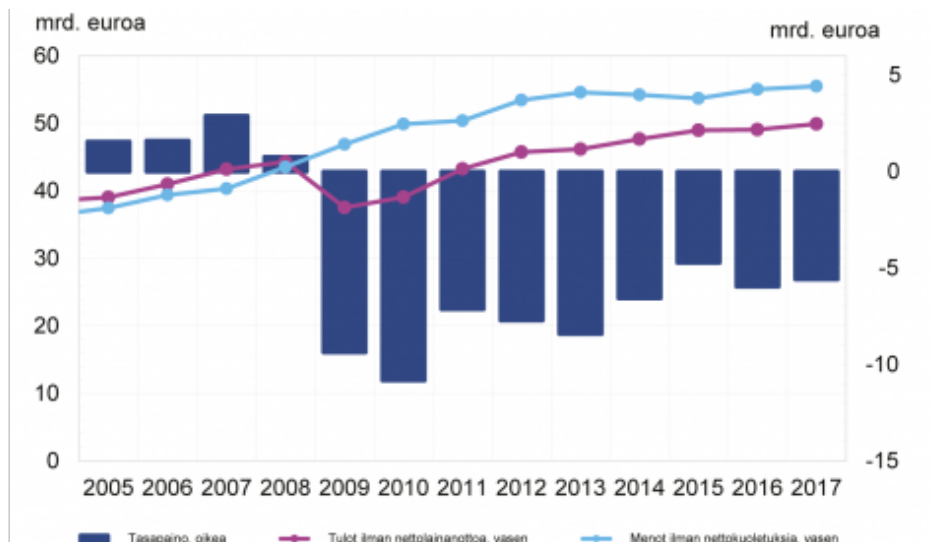
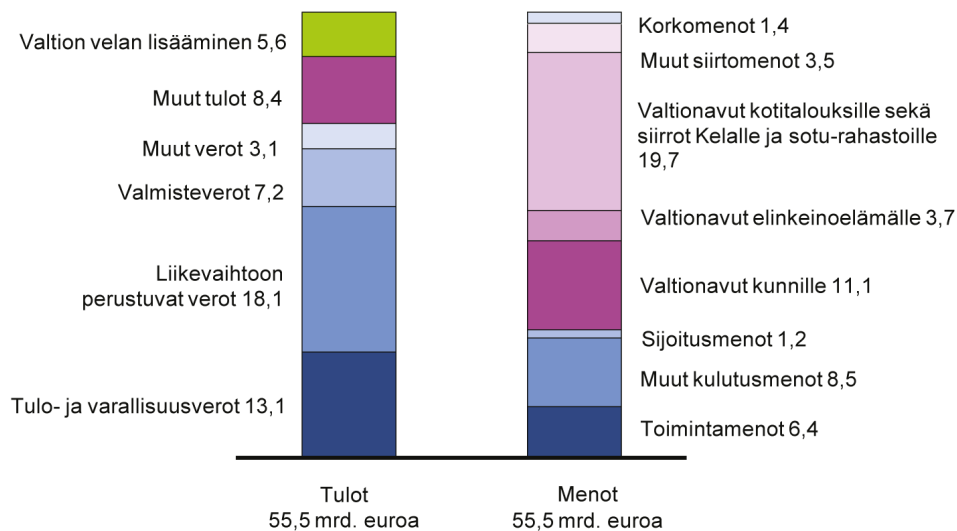
Valtion talousarvio vuodelle 2017 on 5,6 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla

lisää velkaa. Alijäämä pienenee hieman verrattuna vuodelle 2016 budjetoituun (huomioiden jo hyväksytyt lisätalousarviot). Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2017 noin 2,6 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vuoden 2017 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan noin 107,7 mrd. euroa, mikä on noin 49 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Sopeutuksella hillitään velanottoa

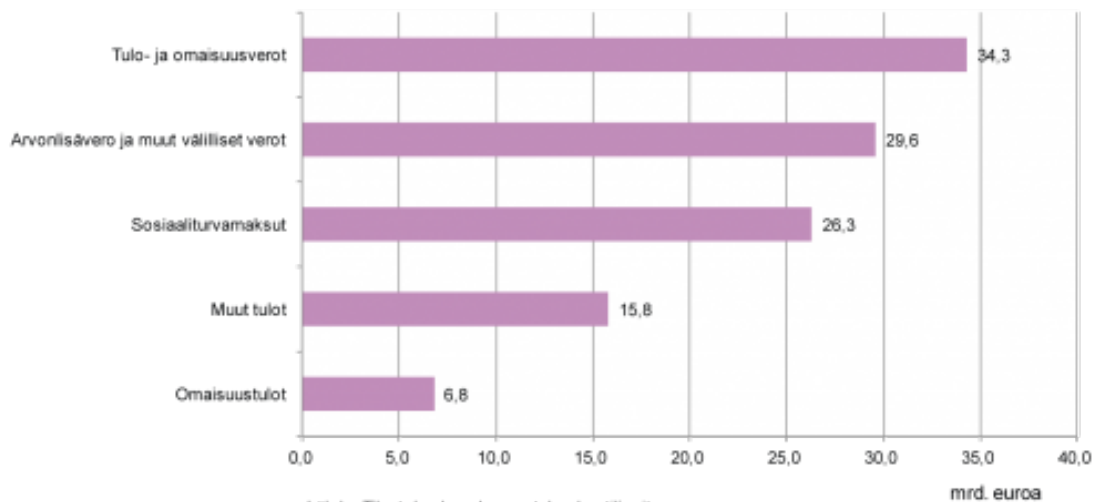
Vuoden 2017 budjetin määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelmassa päätetyt sopeutustoimet, joita täydennettiin vuosien 2017—2020 julkisen talouden suunnitelmassa. Vuonna 2017 voimaan tulevia merkittäviä valtion menoja vähentäviä sopeutustoimia ovat muun muassa säästöt, jotka kohdistuvat ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan, opintotukeen sekä Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opetus- ja tutkimustoiminnan erityiseen valtionrahoitukseen. Lisäksi indeksisidottuihin menoihin tehdään 0,85 prosentin tasasuuruinen vähennys. Useiden säästöjen vaikutus kasvaa v. 2017.

Budjettitalouden tulot ja menot 2017, mrd. euroa

Mistä veroeurot tulevat?

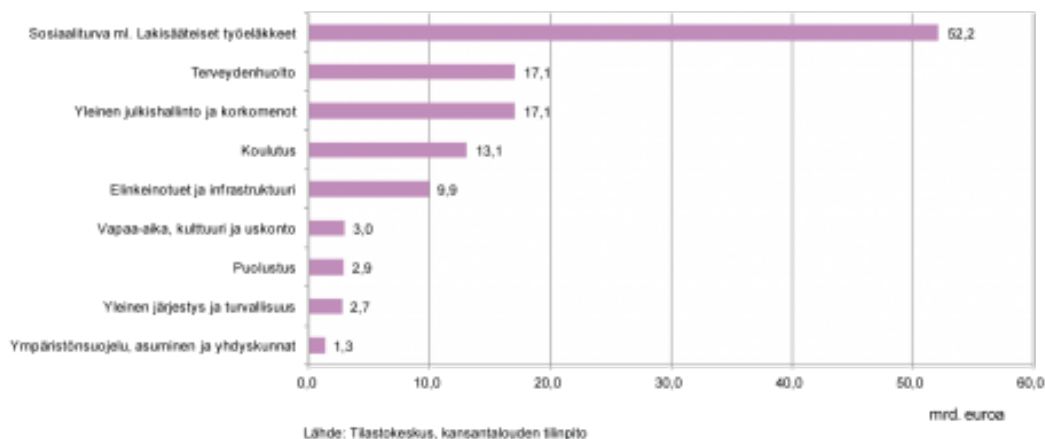
Julkisyhteisöjen tulot vuonna 2014: 112,7 mrd. euroa / 54,9% suhteessa BKT:seen.

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Mihin veroeurot käytetään?

Julkisyhteisöjen menot vuonna 2014: 119,2 mrd. euroa / 58,1% suhteessa BKT:seen.

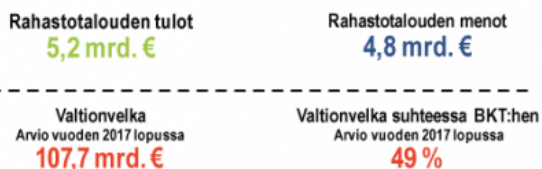

Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito

Budjettitalous

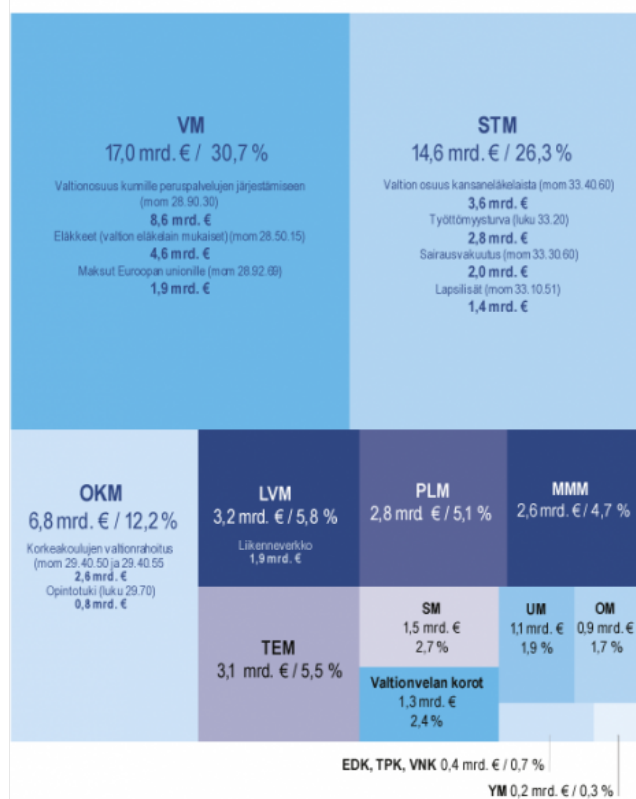

Rahastotalous

Menot hallinnonaloittain ja erät menoerät

Mrd. € / % kaikista menoista

Valtion tuloveroasteikko vuonna 2017

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
16 900 - 25 300	8	6,25
25 300 - 41 200	533	17,5
41 200 - 73 100	3 315,5	21,5
73 100 -	10 174	31,5

Arvonlisäverokannat vuonna 2017

Yleinen verokanta	24 %
Alennettu verokanta ▶ elintarvikkeet, rehut ja ravintoloiden ruokapalvelut	14 %
Alennettu verokanta ▶ mm. lääkkeet, henkilökuljetukset, majoituspalvelut, urheilu- ja virkistyspalvelut, kulttuuripalvelut, kirjat, tilatut aikakausi- ja sanomalehdet	10 %

Valtion verotulojen kehitys verolajeittain vuosina 2002–2017, milj. euroa

Eräiden julkisten palveluiden keskimääräiset kustannukset vuonna 2014

OPETUS- JA SIVISTYSTOIMI	euroa	
perusopetus	8 860	/oppilas
lukiokoulutus	7 734	/opiskelija
ammattillinen peruskoulutus	11 679	/opiskelija
ammattikorkeakoulutus	7 693	/opiskelija
yliopistokoulutuksen budjettirahoitus	9 279	/opiskelija
yleiset kirjastot	3,45	/lainaus
SOSIAALIPALVELUT	euroa	
lasten päivähoito ¹	61,29	/hoitopäivä
vanhainkotihoito	137,7	/hoitopäivä
TERVEYDENHUOLTOPALVELUT	euroa	
Perusterveydenhuolto		
- terveyskeskuskäynti	90,7	/käynti
- vuodeosastohoito	220,8	/hoitopäivä
- hammashoito	80,9	/käynti
Erikoissairaanhoito		
- somaattinen erikoissairaanhoito ²	1 169,4	/hoitopäivä

¹ Sisältää sekä päiväkotihoidon että perhepäivähoidon kustannukset ja hoitopäivät. Osa- ja kokopäivähoidon hoitopäiviä ei ole yhteismitallistettu.

² Sisältää vuodeosastohoidon ja päiväkirurgian.

Lähteet: Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tilastokeskus, sekä OKM:n ja Opetushallituksen Vipunen-tietokanta.

Kirjastolainojen lukumäärän lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot <http://tilastot.kirjastot.fi/>

Eräät etuudet kuukaudessa¹ vuonna 2017 ja 2016, osa 1

Täysi kansaneläke	€/kk 2017	€/kk 2016
<i>1.1.2017 alkaen</i>		
- yksin asuva	628,85	634,30
- naimisissa	557,79	562,62
Takuueläke	760,26	766,85
Lapsilisät		
- 1. lapsi	94,88	95,75
- 2. lapsi	104,84	105,80
- 3. lapsi	133,79	135,01
- 4. lapsi	153,24	154,64
- 5. jne. lapsi	172,69	174,27
- yksinhuoltajakorotus/lapsi	48,55	48,55
Sairausvakuutuksen päivärahat		
- sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan minimitaso	593,25	598,25

¹) Päiväkohtaisesti määräytyvät etuudet on arvioitu kuukausitasolle.

Eräät etuudet kuukaudessa vuonna 2017 ja 2016, osa 2

Lasten kotihoidon tuki		
- hoitoraha yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta	338,34	341,27
Yksityisen hoidon tuki		
- hoitoraha/lapsi	172,25	173,74
Osittainen hoitoraha/vanhempi	96,89	97,73
Työttömän perusturva		
- peruspäiväraha	696,60	702,62
- työmarkkinatuki	696,60	702,62
Opintotuki, enimmäismäärät		
1.8.2017 alkaen		
Opintoraha		
Korkeakouluopiskelijat		
- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	101,74	163,80
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	250,28	336,76
Muissa oppilaitoksissa opiskelevat		
- itsenäisesti asuvat, alle 18-vuotiaat	101,74	101,74
- itsenäisesti asuvat, 18 vuotta täyttäneet	250,28	250,28
Asumislisä		
- 80 % määritellystä ²⁾ asumismenosta. Opiskelijat siirtyvät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen.	201,60	201,60
Opintolainan valtiontakaus		
- Suomessa opiskelevat		
- Ulkomailla opiskelevat	650,00	400,00
- Alle 18-vuotias, muualla kuin korkeakoulussa	800,00	700,00
	300,00	260,00

²) Asumismenoja ei oteta huomioon 252 euroa ylittävältä osalta.

Kuntatalous

Kunnat järjestävät asukkailleen peruspalvelut, kuten koulutus- sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Palvelut rahoitetaan osittain kuntien verotuloilla, joita kertyy kunnallisverosta (85 % verotuloista), kiinteistöverosta (8 % verotuloista) sekä osasta yhteisöveron tuottoa (7 % verotuloista). Valtio osallistuu peruspalvelujen rahoitukseen valtionosuuksilla.

Kuntatalouden lainakanta kasvaa edelleen

Kuntatalouden kokonaismenot ja -tulot kehittyvät vuosina 2016–2020 historiaan nähden vaimeasti. Tilikauden tuloksen arvioidaan vahvistuvan lähivuosina, mutta heikenevän jälleen vuosikymmenen lopulla. Kuntataloutta vahvistavat kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet v. 2016, hallitusohjelman mukaiset toimet sekä v. 2017 voimaan astuva eläkeuudistus. Budjettiin sisältyvien valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen on neutraali.

Kunnille arvioidaan kertyvän verotuloja noin 21,9 mrd. euroa v. 2017, mikä on noin 1,1 % edellisvuotta vähemmän. Ansiotuloverotuksessa tehtävät veroperustemuutokset kil-

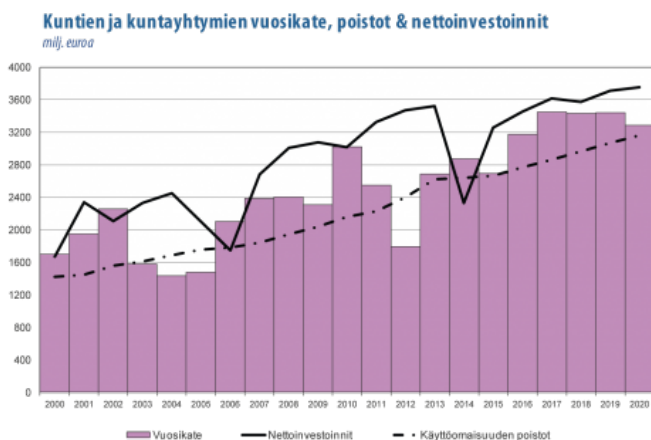
pailukyky sopimus huomioon ottaen vähentävät kunnallisveron tuottoa nettomääräisesti noin 395 milj. euroa v. 2017. Veroperustemuutoksista aiheutuvat verotuoton muutokset kuitenkin kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Kiinteistöverotukseen tehtävät korotukset puolestaan kasvattavat verotuottoa yhteensä noin 75 milj. eurolla.

Vuonna 2017 valtio osoittaa kunnille valtionapuja yhteensä 10,3 mrd. euroa, joka on noin 7 % vähemmän kuin vuodelle 2016 budjetoitu. Merkittävimmät valtionapujen alenemiseen vaikuttavat tekijät ovat perustoi-meentulotuen laskennan ja maksatuksen siirto kunnilta Kelalle sekä kilpailukyky sopimukseen liittyvä vähennys.

Valtio osallistuu peruspalvelujen rahoitukseen valtionosuusjärjestelmän kautta, johon sisältyvä valtionosuusprosentti kuvaa valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Vuonna 2017 kunnan peruspalvelujen valtionosuuden valtionosuusprosentti on 25,23. Näin ollen kunnat rahoittavat peruspalveluista 74,77 prosenttia. Laskennallisiin valtionosuuksiin osoitetaan yhteensä 9,5 mrd. euroa v. 2017. Valtionosuuksia alentavat mm. kilpailukyky sopimukseen liittyvä vähennys, indeksisidonnaisten menojen 75 milj. euron lisäsäästö ja edellisellä vaalikaudella päätetty 50 milj. euron valtionosuusleikkaus.

Kuntatalouteen aiheutuu menopaineita palvelutarpeen kasvusta, investoinneista, korjausvelasta sekä kasvukeskusten palvelujen ja infrastruktuurin laajentamisesta. Toisaalta tulorahoitus ei riitä kattamaan nettoinvestointeja. Kuntatalouteen syntynyt tulojen ja menojen välinen epäsuhta on johtanut kuntatalouden lainakannan kasvuun. Lainakan-

ta nousi v. 2015 yhteensä 17,4 mrd. euroon ja uhkaa kasvaa yli 20 mrd. euroon vuoteen 2020 mennessä.

Kansantalouden tilinpidon käsittein tarkasteltuna paikallishallinnon rahoitusasema oli 0,6 % alijäämäinen suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2015. Alijäämän arvioidaan supistuvan hieman v. 2016 ja pysyvän tällä tasolla vuosina 2017–2020. Julkisen talouden suunnitelmassa paikallishallinnon netto-luotonannolle asetettu rahoitusasematavoite ollaan näin saavuttamassa. Rahoitusasematavoitteeksi on asetettu korkeintaan 0,5 prosentin alijäämä v. 2019.

Sote- ja maakuntauudistus

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntien ja kuntayhtymien tehtäviä siirretään maakunnille. Vastuu sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä siirtyy 18 maakunnalle v. 2019. Vastuu pelastustoimen tehtävien järjestämisestä siirretään viidelle maakunnalle vuoden 2019 alusta lukien. Hallitus antaa esitykset uudistuksesta eduskunnalle vuo-

den 2017 alkupuolella. Uudistuksen toimeenpanoa valmistelevalle maakuntien väliaikais-hallinnon on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.7.2017.

Sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteena on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaisuutta, saatavuutta ja vaikuttavuutta, sekä sovitaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto. Uudistuksella tavoitellaan lisäksi julkisen talouden kestävyysvajeen pienentämistä 3 mrd. eurolla vuoteen 2030 mennessä, mikä edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon menot saavat jatkossa kasvaa reaalisesti vain 0,9 prosenttia vuodessa. Ilman uudistusta niiden ennakoitaan kasvavan reaalisesti keskimäärin 2,4 prosenttia vuosittain.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirrolla on merkittäviä vaikutuksia kuntien toimintaan ja talouteen. Kunnilta maakunnille siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen sekä ympäristöterveydenhuollon kustannukset ovat yhteensä noin 17,7 mrd. euroa v. 2016. Nämä tehtävät muodostavat keskimäärin 57 prosenttia kuntien käyttötalouden menosta vuoden 2016 tasolla. Uudistuksen jälkeen kuntien käyttötalouden menot painottuvat pääosin varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen.

Valtioneuvosto valmistelee myös työelämä- ja elinkeinopalvelujen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, aluehallintoviraston sekä maakuntien liittojen tehtävien siirtoa maakunnille. Lainsäädännön muutokset on tarkoitus toteuttaa vuoden 2019 alusta, jolloin ELY-keskusten, TE-toimistojen ja maakuntien liittojen toiminnat lakkaavat.

Valtiontalouden EU-tulot ja -menot

Euroopan unionin neuvosto ja parlamentti pääsivät 17.11.2016 yhteisymmärrykseen EU:n vuoden 2017 budjetista. Budjetin kokonaissumma maksusitoumusmäärärahoina (sitoumuksina) on 157,9 mrd. euroa rahoituskehityksen sisäpuolelle kuuluvien ohjelmien osalta. Maksuäärärahoina (maksuina) esityksen kokonaistaso on 134,5 mrd. euroa. Talousarvion koko on noin prosentti EU:n yhteenlasketusta bruttokansantulosta.

EU-alueelle suuntautuvan muuttopaineen lievittämiseen ja Euroopan kansalaisten turvallisuuden lisäämiseen on käytettävissä sitoumuksina lähes 6 miljardia euroa eli noin 11,3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2016. Näillä varoilla autetaan jäsenvaltioita pakolaisten uudelleensijoittamisessa, vastaanottokeskusten perustamisessa, oleskeluoikeuden saaneiden henkilöiden kotouttamisessa ja niiden henkilöiden palauttamisessa, joilla ei ole oleskeluoikeutta. Varoilla edistetään myös raja-

valvontaa, rikosten ehkäisemistä, terrorismin vastaista toimintaa ja kriittisen infrastruktuurin suojaamista.

EU:n talousarvion avulla on tarkoitus vauhdittaa EU-alueen talouskasvua ja luoda uusia työpaikkoja. Tähän osaan budjettia sisältyvät Euroopan strategisten investointien rahasto, jonka määrärahoja lisätään 25 prosentilla 2,7 miljardiin euroon, sekä Erasmus+ -ohjelma (EU:n koulutus, nuoriso ja urheiluohjelma), jonka rahoitus kasvaa 19 prosentilla 2,1 miljardiin euroon. Vuoden 2017 EU:n budjetti sisältää myös useita muita erityisesti nuorten hyväksi toteutettavia toimenpiteitä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Lisäksi EU-budjettiin sisältyy jo heinäkuussa 2016 sovitun 500 miljoonan euron tukipaketin maidon- ja kotieläintuottajien tukemiseksi.

Valtiontalouden tasolla Suomen arvioidaan maksavan EU:n budjettiin ja Euroopan kehitysrahastoon 1 957 milj. euroa v. 2017. Suomen maksut laskevat 39 milj. euroa vuodelle 2016 budjetoituun verrattuna. Suomi maksaa noin 5,2 mrd. euron suuruudesta maksualenuksesta Yhdistyneelle kuningaskunnalle 129 milj. euroa v. 2017. EU:n budjetista arvioidaan saatavan tuloja noin 1 078 milj. euroa, mikä on 153 milj. euroa vähemmän kuin v. 2016 arvioidaan saatavan. Lasku johtuu lähinnä maaseudun kehittämistulojen alenemisestä.

Yhteenvedo valtion ja EU:n välisistä maksuvirroista 2015–2017, milj. euroa

VALTIONTALouden MENOT	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016	Talousarvio 2017
Budjettitalous			
ALV-maksu	252	280	285
BKTL-maksu	1 326	1 542	1 488
Yhdistyneelle Kuningaskunnalle myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	139	129	130
EU-MAKSUT YHTEENSÄ	1 717	1 951	1 903
Euroopan kehitysrachasto	50	45	54
YHTEENSÄ	1 767	1 996	1 957
VALTIONTALouden TULOT	Tilinpäätös 2015	Talousarvio 2016	Talousarvio 2017
Budjettitalous			
Maataloustuki	538	600	545
Maaseudun kehittäminen	402	390	310
Rakennepoliittinen tuki	104	120	170
Tullien yms. kantopalkkio	42	34	31
Muut tulot	37	86	22
Rahastotalous			
Interventiorachasto	0	1	0
Maatilatalouden kehittämisrachasto	8	0	0
YHTEENSÄ	1 131	1 231	1 078
EU:n puolesta kannetut tullit, maatalous- ja sokerimaksut	125	138	149

Poimintoja talousarviosta

Verotus

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

- Työn verotus kevenee 515 milj. euroa kilpailukykyopimuksen ja hallituksen verokevennyksen johdosta. Eläketulon verotusta kevennetään vastaavasti, mikä vähentää verotuloja vuositasolla noin 135 milj. euroa.
- Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisen osuuden pienentämistä jatketaan. Kotitalousvähennystä korotetaan.
- Metsätilojen sukupolvenvaihdoksia tuetaan ottamalla käyttöön ns. metsälahjavähennys ja kannusteita yritystoiminnan harjoittamiseen vahvistetaan uudella yrittäjävähennyksellä.
- Perintö- ja lahjaveroasteikkoja kevennetään maatilojen ja muiden yritysten sukupolvenvaihdosten edistämiseksi.

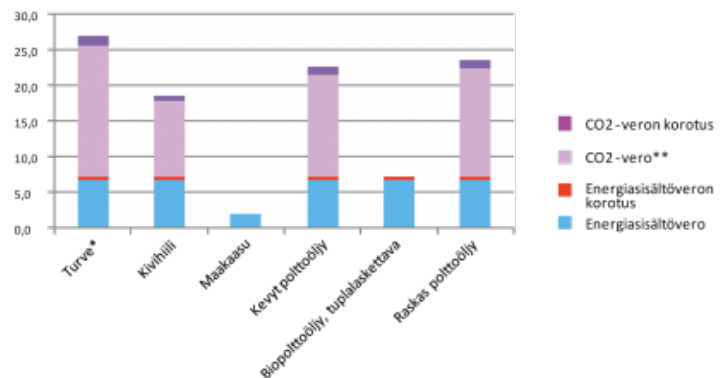
Valmisteverot

- Makeisten ja jäätelön vero poistetaan ja virvoitusjuomaveron veropohjaan tehdään pieniä muutoksia.
- Tupakkaveroa korotetaan v. 2017 kahdessa vaiheessa ja sähkösavukkeille otetaan käyttöön vero.
- Liikenteen polttoaineiden sekä lämmitys-, voimalaitos- ja työkonepolttoaineiden veroa korotetaan.
- Kaivostoiminta palautetaan alemman sähköverokannan piiriin.

Valmisteveromäärät vuosina 2016 ja 2017			
	2016	2017	Vero- muutokset %
	euroa		
Savuke (20 kpl)*	4,00	4,46	11,5
Jäätelö ja makeiset (1 kg)	0,95	0,00	-100,0
Moottoribensiini, fossiilinen (100 l)	68,13	70,25	3,1
Dieselöljy, fossiilinen (100 l)	50,61	53,02	4,8
Kevyt polttoöljy, rikitön (100 l)	21,40	22,87	6,9
Keskipäästöisen auton (165 g/km) ajoneuvoveron perusvero* (v)	213	249	17,2
	prosenttia		
Keskipäästöisen uuden auton (119 g/km) autovero* (% hinnasta)	19,1	18,3	-4,2

* Eduskunta päättinyt 2015

Energiatuotteiden verotasoja vuonna 2017, €/MWh

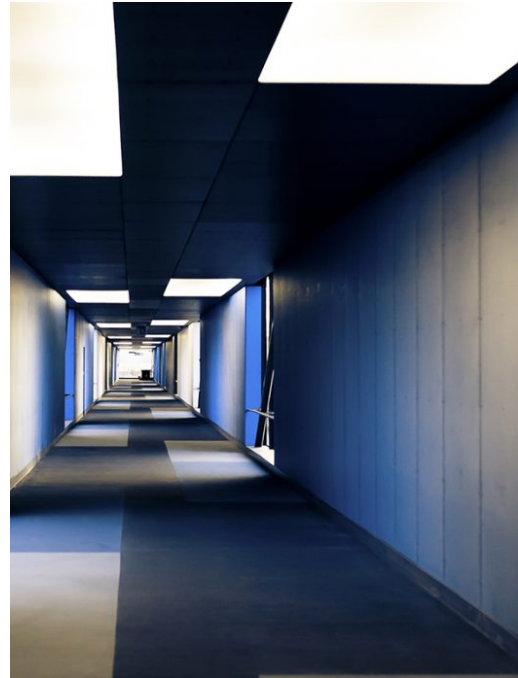

* turpeella energiasisältöveron sijaan energiavero, joka ei perustu turpeen energiasisältöön eikä polton hiilidioksidipäästöön muiden energiatuotteiden tavoin

** yhdistetyssä tuotannossa CO2-vero on puolitetty

Muut verot

- Autoverotusta kevennetään hallituskaudella asteittain.
- Paketti- ja henkilöautojen perusveroa korotetaan vuoden 2017 alusta alkaen. Lisäksi vuoden 2017 aikana on tarkoitus ottaa käyttöön vene- ja kevyiden moottoriajoneuvojen vero.

Määrärahat

Suomi 100

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuotta vietetään v. 2017. Juhlavuoden teemana on "yhdessä" ja ohjelma rakennetaan eri toimijoiden kanssa. Juhlavuoden kunniaksi avataan uusi kansallispuisto Suomussalmen Hossaan kesäkuussa 2017. Lisäksi valtio osallistuu Helsingin keskustakirjaston rahoitukseen. Kokonaisuudessaan juhlavuoden ohjelman toteuttamiseen osoitetaan 10,1 milj. euroa vuodelle 2017.

Hallinto

Kilpailukyky sopimuksen lisäksi kaikkien valtiotalon toimintamenoihin vaikuttaa useat toimintamenoihin kohdistetut säästöt. Hallitusohjelman mukainen toimintameno säästö kasvaa 30 milj. eurolla v. 2017. Muita nykyisen hallituksen päättämiä toimintameno säästöjä on esimerkiksi hankintaprosessin tehostaminen, jolla tavoitellaan 5 milj. euron säästöä v. 2017. Lisäksi toimintamenoihin kohdistuu edelliseltä vaalikaudelta vuosittainen 0,5 prosentin tuottavuussäästö, joka kasvattaa säästöä runsaalla 20 milj. eurolla v. 2017.

Taide ja kulttuuri

Yleisistä kirjastoista tapahtuvasta lainaamisesta kirjailijoille maksettavan lainauskorvauksen tasoa nostetaan 15,6 milj. euroon v. 2017 (sisältäen arvonnäköveron). Korotus merkitsee suojattujen teosten tekijöille mak-

settavan lainauskorvauksen tason nostamista muiden Pohjoismaiden tasolle eduskunnan edellyttämällä tavalla.

Yleissivistävä koulutus

Ylioppilastutkintoa kehitetään tukemaan koulutuksen yleissivistäviä tavoitteita ja mahdollistamaan tutkinnon laajempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Tieto- ja viestintäteknikan käyttöönotto toteutetaan tutkinnossa asteittain vuoteen 2019 mennessä.

Ammatillinen koulutus

Ammatillista koulutusta uudistetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden lisäämiseksi. Uudistuksen tarkoituksena on muun muassa poistaa koulutuksen päällekkäisyyksiä ja tiivistää yhteistyötä työelämän kanssa. Reformissa otetaan käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi. Samalla uudistetaan ammatillisen koulutuksen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmät sekä tutkinnon suoritustapa. Uudistuksen valmistelu päättyy vuoden 2017 loppuun mennessä ja uudistukset tulevat voimaan v. 2018. Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta alennetaan reformin toteutukseen liittyen 190 milj. eurolla.

Korkeakoulut

Tutkimusrahoitusta ja -laitoksia uudistetaan siten, että voimavaroja suunnataan uudelleen yhteiskunnan muuttuneiden tarpeiden mukaisesti. Korkeakouluopetuksen digitaalisten oppimisympäristöjen vahvistamiseen ja ympärivuotisen opiskelun edellytysten parantamiseen kohdennetaan noin 30 milj. euron määrärahalisäys. Lisäksi Suomen Akatemian myöntövaltuutta lisätään 30 milj. eurolla kohdennettavaksi nuorten tutkijoiden tieteen tekemisen edistämiseen.

Opintotuki

Opintotuki uudistus etenee. Uudistuksessa opintorahan tasoja yhtenäistetään, tukiaika lyhenee ja opintolainan valtiontakaus nousee. Jatkossa vanhempien tulot eivät vähennä opintorahan määrää itsenäisesti asuvien 18- ja 19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden osalta. Lisäksi opiskelijan omat tulorajat sidotaan ansiotasoindeksiin. Opiskelijan omien tulojen perusteella takaisinperittäväksi määrätyn opintorahan ja asumislisän määrän korotusta kohtuullistetaan 15 prosentista 7,5 prosenttiin. Uudistus säästää kokonaisuudessaan valtion menoja noin 46 milj. eurolla v. 2017.

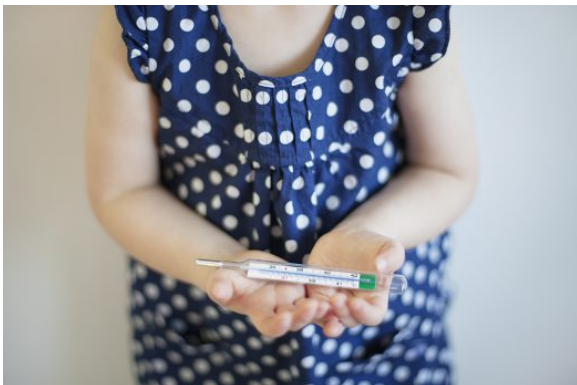
Opiskelijat siirretään yleisen asumistuen pii-

riin 1.8.2017 alkaen. Muutos toteutetaan julkisen talouden näkökulmasta kustannusneutraalisti, siten että mahdolliset lisäkustannukset katetaan sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan sisältä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveyspalveluissa toteutettavilla muutoksilla on vaikutusta kunnille maksettaviin valtionosuuksiin. Omais- ja perhehoidon kehittämistä jatketaan. Tähän liittyen peruspalvelujen valtionosuuteen kohdennetaan nettomääräisesti 60 milj. euron lisäys vuoden 2016 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vanhuspalveluihin kohdistetaan useita muutoksia. Vanhusten kotihoitoon osoitetaan 5 milj. euron lisäys. Toisaalta vanhuspalvelulaista poistetaan eräitä osatehtäviä, mikä vähentää valtionosuutta noin 7 milj. euroa.

Hallitus käynnistää vuosina 2017–2018 palveluseteli- ja perustulokokeilut, jotka ovat osa hallituksen hyvinvointi ja terveys -kärkihankkeiden toteuttamista. Näihin kärkihankkeisiin osoitetaan 56 milj. euroa vuodelle 2017, joka on 32,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa.

Sosiaalietuudet ja sairausvakuutuksen korvaukset

Osana etuuksiin kohdistuvaa tasoleikkausta lapsilisiä alennetaan 0,91 prosentilla. Tämän on arvioitu tuovan valtiolle 11,7 milj. euron säästöt. Yksinhuoltajakorotus jää leikkauksen ulkopuolelle. Lääkekorvauksia alennetaan vuoden 2017 alusta lukien 134 milj. eurolla, mikä säästää valtion menoja 60 milj. euroa.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Vesirokkorokote sisällytetään kansalliseen rokotusohjelmaan. Muutos lisää määräraharavetta v. 2017 arviolta 4,2 milj. eurolla. Myös puutiaisaivokuumerokote (TBE) sisällytetään kansalliseen rokotusohjelmaan kaikille Ahvenanmaan maakunnan, Paraisten ja Simon kuntien asukkaille sekä näillä alueilla yli 4 viikkoa luonnossa liikkuville muiden kuntien asukkaille. Laajennuksen kustannusarvio on noin 120 000 euroa.

Kansallinen genomikeskus ja kansallinen syöpäkeskus

Suomeen perustetaan kansallinen genomikeskus, jolla tavoitellaan Suomen kehittymistä edelläkävijämaaksi ja kansainvälisesti halutuksi yhteistyökumppaniksi genomitietoa eli ihmisen koko geeniperimätietoa hyödyntävälle terveydenhuollolle, huippututkimukselle ja globaalille liiketoiminnalle. Genomistrategian mukaisesti biopankkien toimintoja tehostetaan ja perustetaan kansallinen syöpäkeskus. Perustamiskustannuksiin kohdennetaan kaikkiaan yhteensä 17 milj. euroa vuosina 2017–2020, joista 5,8 milj. euroa v. 2017.

Valtion maksamat eläkemenot

Valtio maksamat eläkemenot v. 2017 ovat yhteensä noin 9,3 mrd. euroa, josta 4,5 mrd. euroa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta ja 4,8 mrd. euroa valtiovarainministeriön pääluokasta. Hallitus toteuttaa yli 60-vuotaiden pitkäaikaistyöttömille tarkoitetun kertaluonteisen eläketuen. Eläketuki koskee 5 vuotta työttömänä olleita yli 60-vuotiaita ja sen kustannus on v. 2017 noin 38 milj. euroa.

Kannustinloukkujen purkamiseksi nuorten kuntoutusraha ja nuorille maksettavan ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusraha korotetaan takuueläkkeen tasolle, ammatillisen kuntoutuksen kuntoutusrahan käyttö laajennetaan myös yleissivistävään koulutukseen, kaikille nuoren kuntoutusrahaa saaville maksetaan myös matkakorvausta ja koulutarvikemäärärahaa. Kuntoutusrahan vähimmäismäärä sidotaan KEL-indeksiin. Ehdotus lisää valtion menoja 14,2 milj. euroa.

Osana hallituksen työllisyyspakettia TE-toimistojen toimintamenoihin lisätään 17 milj. euroa käytettäväksi palvelutoiminnan tehostamiseen siten, että kaikille työttömille työnhakijoille laaditaan työllistymissuunnitelma, järjestetään 3 kuukauden välein haastattelu ja varmistetaan sanktiosäännösten toimeenpano nykyainsäädännön puitteissa.

Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan, työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön kohdennetaan yhteensä 14,5 milj. euroa.

Audiovisuaalisella alalla otetaan käyttöön tuotantokannustin, jonka tavoitteena on nostaa Suomen kilpailukykyä sekä kotimaisten että kansainvälisten tuotantojen toteuttamispaikkana. Uudistuksesta johtuen Tekesin avustusvaltuutta lisätään 9,5 milj. eurolla.

Työllisyyspolitiikka

Hallitus valmistelee TE-palvelujen järjestämisvastuun siirron maakunnille vuoden 2019 alusta lähtien. Vuosina 2017—2018 toteutetaan työnhakija- ja työnantajalähtöisen työllisyyspalvelun alueellisia kokeiluja, joilla luodaan työnhakija- ja työnantaja-asiakaslähtöinen toimintamalli. Kokeilualueilla julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuu siirretään maakunnalliselle toimijalle.

Työttömyysturva

Hallitusohjelman mukaisen 200 milj. euron säästön toteuttamiseksi työttömyysturvan omavastuu-aikaa pidennetään, ansiosidonnaisen työttömyysturvan korotusosia pienennetään, pitkän työuran korotusosasta luovutaan kokonaan ja työttömyyspäivärahan enimmäiskesto lyhennetään 100 päivällä. Muutos säästää valtion menoja 20 milj. euroa.

Työttömyysturvaa uudistetaan aktivoivampaan ja työllistymistä tukevampaan suuntaan. Työttömyysetuuksien käyttötarkoitusta laajennetaan liikkuvuusavustuksen, starttirahan ja palkkatuen rahoittamiseen. Starttirahan käyttömahdollisuuksia laajennetaan. Palkkatukea saavien määrä kasvaa merkittävästi. Osana uudistusta työttömyysetuudella omaehtoisesti opiskelevien kulukorvaus poistetaan, mikä säästää valtion menoja noin 29 milj. euroa. Kulukorvauksen maksaminen työkokeilun ajalta ammatillista koulutusta vailla oleville nuorille lisää valtion kustannuksia 7 milj. eurolla.

Maahanmuutto

Turvapaikanhakijoita saapui Suomeen noin 6 000 vuonna 2016. Vuonna 2017 hakijamääräksi oletetaan 10 000. Myönteisen turvapaikkapäätöksen saavien osuus arvioidaan 24 prosentiksi v. 2016 ja 30 prosentiksi v. 2017. Myönteisten perheen yhdistämispäätösten määräksi arvioidaan 1 000 henkilöä vuodessa. Alla olevassa taulukossa on koottuna arvioidut turvapaikanhakijoista aiheutuvat lisämenot verrattuna aiemmin vakiintuneeseen 3 000 4 000 vuosittaisen turvapaikanhakijan määrään. Vuonna 2017 turvapaikanhakijatilanteesta johtuvien menojen arvioidaan vähenävän noin 220 milj. euroa vuodelle 2016

budjetoidusta. Painopiste siirtyy vastaanotto-menoista kotouttamismenoihin turvapaikan saaneiden siirtyessä vastaanottokeskuksista kuntiin.

Turvapaikanhakijoiden kasvaneesta määrästä johtuvat menolisäykset* eri hallinnonaloilla, milj. euroa

	2015	2016	2017
Ulkoasiainministeriö	0	0	0,7
Oikeusministeriö	6	23	19
Sisäministeriö	84	551	266
Valtiovarainministeriö	1	1	0,2
Opetus- ja kulttuuriministeriö	0	27	56
Työ- ja elinkeinoministeriö	0	94	158
Sosiaali- ja terveysministeriö	0	89	106
Yhteensä	90	786	604

* LTA4 2015, TA 2016, JTS 2016-2019, JTS 2017-2020, LTA2 2016, TA 2017

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla lisämenot aiheutuvat lähinnä perheen yhdistämishakemuksiin liittyvistä henkilöstöresurssitarpeista lähetystöissä.

Oikeusministeriön hallinnonalalla menoja aiheutuu mm. lisääntyneistä valituksista tuomioistuimiin sekä oikeusavustajien käytöstä turvapaikanhakuprosessissa. Painopiste on siirtymässä nykyistä enemmän yksityisestä julkiseen oikeusapuun. Oikeusapuun suunnataan 11 milj. euroa v. 2016 ja 8 milj. euroa v. 2017. Tuomioistuimiin on budjetoitu lisämenoja 12 milj. euroa v. 2016 ja 11 milj. euroa v. 2017. Useat lakimuutokset tehostavat ja nopeuttavat turvapaikkavalitusten käsittelyä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Sisäministeriön hallinnonalalla vastaanotto-menojen (ml. Maahanmuuttovirasto ja maksettavat tuet) lisäykset ovat 240 milj. euroa v. 2017, mikä on 266 milj. euroa vähemmän kuin v. 2016. Vastaanottojärjestelmän piirissä on v. 2017 keskimäärin 13 000 henkilöä, ja vastaanoton menot ovat arviolta 50 euroa päivässä henkilöä kohden. Poliisin

maastapoistamis- ja noutokuljetuksiin varataan noin 14 milj. euroa ja vapaaehtoiseen paluuseen 5,8 milj. euroa v. 2017. Kiintiöpakolaisten määrä on edelleen 750 henkilöä v. 2017. Suomeen vaikuttavat myös EU:n yhteiset päätökset siirtää (ns. sisäiset siirrot) ja uudelleensijoittaa turvapaikanhakijoita.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla määrärahoja lisätään maistraattien rekisteröinti-tehtäviin noin 210 000 euroa v. 2017.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla määrärahoja lisätään noin 25 milj. euroa v. 2016 ja noin 18 milj. euroa v. 2017 perusopetuksen oppilasmäärän kasvun vuoksi. Oppivelvollisuuden ylittäneiden perusopetuksessa vuoden 2017 määrärahat kasvavat 8 milj. eurolla. Ammatilliseen koulutukseen lisätään 2000 opiskelijapaikkaa, mihin osoitetaan täysi valtionrahoitus eli 21 milj. euroa vuosittain.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla lisämenot kotouttamiskorvauksissa kasvavat vuoden 2016 57 milj. eurosta 126 milj. euroon v. 2017. Lisäys kotoutumiskoulutuksessa on noin 30 milj. euroa kumpanakin vuonna.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyminen vaikuttaa lapsilisä-, asumistuki-, työmarkkinatuki- ja sairausvakuutusmenoihin. Lisämeno on 57 milj. euroa v. 2016 ja 106 milj. euroa v. 2017.

Yleinen järjestys ja turvallisuus

Poliisikoulutuksen aloituspaikkamäärä nostetaan 400 henkilöön ja tähän tarkoitukseen myönnetään 0,4 milj. euron lisämääräraha. Lisäksi poliisin toimintamenoihin lisätään 5 milj. euroa mm. harmaan talouden torjuntaan ja automaattiseen liikennevalvontaan. Ääriliikkeiden väkivaltaisen toiminnan torjuntaan lisätään 8,5 milj. euroa ja nettirikollisuuden torjuntaan 0,5 milj. euroa. Suojelupoliisin toimintamäärärahoja lisätään noin 23,9 milj. eurosta 27,4 milj. euroon.

Oikeusministeriön hallinnonalalla toteutetaan useita rakenneuudistuksia. Oikeusaputoimistojen alaiset oikeusapupiirit muodostavat lokakuusta 2016 alkaen kuusi virastoa. Lisäksi valmisteilla on ulosottotoimen ja syyttäjälaitoksen rakenneuudistus, jotka valmistuvat v. 2018. Käräjäoikeuksien määrää on tarkoitus vähentää vuodesta 2017 alkaen. Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa kehitetään nykyisessä vankilaverkostossa. Toimintakyvyn turvaamiseksi Rikosseuraamuslaitokselle lisätään 3,7 milj. euroa.

Valtiolle menetetyksi tuomittuja menettämisseuraamuksia vastaaviin korvauksiin osoitetaan 8 milj. euroa. Rikosasioissa asianomistajalla on mahdollisuus hakea Oikeusrekisterikeskukselta korvausta tapauksissa, joissa rikoksella saatu hyöty on tuomittu menettetyksi valtiolle ja menettämisseuraamus on pantu täytäntöön. Menettelyssä on kyse rikosten tekijän tai kolmannen henkilön saaman rikoshyödyn ja siihen liittyvän vahingonkorvauksen yhteensovittamisesta.

Maanpuolustus ja kriisinhallinta

Puolustusmateriaalihankintoihin osoitetaan 480 milj. euroa, mikä on 65 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin aiemmin tehdyistä tilausvaltuuksien menoajoitusmuutoksista ja määrärahasiirrosta toimitamenoihin.

Talousarvio sisältää kolme uutta tilausvaltuutta:

- Puolustusmateriaalin kehittämisen tilausvaltuuden (501 milj. euroa) menot ajoittuvat vuosille 2017—2025
- Puolustusvoimien toimintamenoihin osoitetaan 192 milj. euron tilausvaltuus, jolla on tarkoitus hankkia mm. ajoneuvoja, varaosia sekä materiaalin huolto- ja ylläpitopalveluita.
- Ilmavoimien Vinka-koulutuksen korvaavan koulutusjärjestelmän ylläpito- ja lentokoulutuspalvelujen hankinnan menot (8 milj. euroa) ajoittuvat vuosille 2017—2019.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön osoitetaan yhteensä 0,9 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen tason arvioidaan v. 2017 olevan 0,40 % suhteessa bruttokansantuloon.

Arktiset asiat

Suomi toimii puheenjohtajana Arktisessa neuvostossa vuosina 2017—2019. Itämeren, Barentsin ja Arktisen alueen yhteistyöhön kohdistetaan 1,8 milj. euroa, joka on 0,2 milj. euroa enemmän kuin v. 2016.

Maa- ja elintarviketalous

Maatalouden kannattavuustilanteen helpottamiseksi maa- ja puutarhatalouden kansalliseen tukeen osoitetaan 16,7 milj. euroa lisäystä sekä luonnonhaittakorvauksiin 20,3 milj. euroa v. 2017.

Terrafame Group Oy:n pääomittaminen ja valtioneuvoston päätös Terrafame Oy:lle

Terrafame Group Oy:n oman pääoman korottamiseen osoitetaan 100 milj. euron määräraha. Terrafame Oy:lle jätteen käsittelytoiminnan osalta asetettavien ympäristövakuuksien vastavakuudeksi myönnetään enintään 107 milj. euron suuruinen valtioneuvoston päätös.

Energiapolitiikka

Uusiutuvan energian tuotantotukeen kohdennetaan 273 milj. euroa, joka on 39 milj. euroa enemmän kuin v. 2016. Määrärahatarpeen kasvuun vaikuttavat muutokset tuotantokapasiteetissa.

Suomalaisen teollisuuden kilpailukyvyn parantamiseksi otetaan käyttöön päästökaupan

epäsuorien kustannusten kompensatiotuki, johon kohdennetaan 43 milj. euron määräraha vuodelle 2017. Laissa määritellyt hiilivuodon riskille erityisen alttiit toimialat voivat saada tukea päästöoikeuden hinnasta johtuvan korkeamman sähkön hinnan kompensoisiksi.

Liikenne

Liikenneverkon investointeihin ja kehittämiseen varataan 1,9 mrd. euroa, joka on 209 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2016 varsinaisessa talousarviossa.

Vuonna 2017 käynnistetään kuusi uutta liikennehanketta:

- Vt 6 Luumäki–Imatra,
- Vt 4 Oulu–Kemi,
- Vt 5 Mikkeli–Juva,
- Vt 12 Lahden eteläinen ohikulkutie,
- Helsinki–Turku, nopean ratayhteyden jatkosuunnittelu ja
- rataosan Pori–Mäntyluoto sähköistys.

Perusväylänpidon lisärahoitus korjausvelan vähentämiseen kasvaa 87 milj. eurolla. Lisäksi tähän tarkoitukseen siirretään 104 milj. euroa uusille hankkeille varattua rahoitusta. Länsimetron rakentamista rahoitetaan 83 milj. eurolla.

Raide-Jokeri -pikaraitiotien valtionavustus on suuruudeltaan 84 milj. euroa ja Tampereen raitiotien 71 milj. euroa. Kummassakin hankkeessa valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia rakentamisen kustannuksista.

Asuntorakentaminen

Valtion tukemaan asuntotuotantoon kohdennetaan 1 410 milj. euron korkotukivaltuus. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista tuetaan 130 milj. euron investointiavustuksilla. Valtion tukeman 40 vuoden korkotukimallin omavastuukorko alennetaan määräaikaisesti 3,4 prosentista 1,7 prosenttiin vuoden 2019 loppuun asti. Tulorajat otetaan käyttöön pääkaupunkiseudulla valtion tukemissa asunnoissa. Tulorajat tarkistetaan uusilta asukkailta ja asuntoa vaihdettaessa, mutta ne eivät vaikuta muiden asukkaiden asemaan. Rakentamattoman maan kiinteistövero korotetaan 9 miljoonalla eurolla.

Lisätietoja

Budjettiosasto

Budjettipäällikkö Hannu Mäkinen,

puh. 02955 30330

Apulaisbudjettipäällikkö Juha Majanen,

puh. 02955 30247

Budjettikatsaus 2017 – Tammikuu 2017

Valtiovarainministeriön julkaisu 3a/2017

ISSN 1797-9714 (zine)

ISBN 978-952-251-822-4 (zine)

Valtiovarainministeriö

¹Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO

Puhelin 0295 160 01

Telefaksi 09 160 33123

vm.fi

¹http://www.vm.fi/vm/fi/01_etusivu/

Lukuohjeet ja tulostus

Budjettikatsaus julkaistaan mobiililaitteilla luettavana Mobie Zine HTML5-verkkajulkaisuna. Tämä digitaalinen julkaisu on luettavissa kaikilla päätelaitteilla niiden käyttöjärjestelmästä tai näytön koosta riippumatta (tietokoneet, tablet-laitteet, älypuhelimet ja tv-vastaanottimet, joissa on internetselain). Julkaisun sisältö skaalautuu automaattisesti kulloinkin käytössä olevalle näyttökoolle. Saat suurennettua kuvat ja kaaviot ruudun kokoisiksi klikkaamalla niitä.

Jos katsot julkaisua tietokoneellasi, voit helposti siirtyä sivulta toiselle näppäimistön nuolinäppäimillä ja kosketusnäytöllisellä laitteella vastaavasti pyyhkäisemällä kuvaruutua oikealle tai vasemmalle.

Tulostettavissa oleva PDF-versio.²

Palaute

Kerro mielipiteesi verkkajulkaisusta. Lähetä terveisesi julkaisutuotanto@vnk.fi.

²http://verkkajulkaisut.vm.fi/wp-content/uploads/2016/09/Budjettikatsaus-2017_finaali.pdf